

ФОРМУВАННЯ ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ

Завдання уроку

- ▣ визначити причини виникнення тоталітаризму та роль особистості при тоталітаризмі;
- ▣ Вчитися визначати особливості тоталітарних режимів, встановлювати причинно – наслідкові зв'язки, робити висновки та узагальнення;

План

1. Передумови виникнення тоталітаризму.
2. Різновиди тоталітаризму.
3. Ознаки тоталітарних режимів.

Опорні поняття і дати

▣ Опорні поняття:

- ▣ Тоталітаризм;

▣ Опорні дати:

- ▣ 1926 р. встановлення тоталітарного режиму в Італії.
- ▣ 1929 р. остаточне встановлення сталінського тоталітарного режиму в СРСР.
- ▣ 1933–1934 р. встановлення тоталітарного режиму в Німеччині.

“Все для держави,
нічого проти держави,
нічого поза державою”

Б. Муссоліні

Тоталітаризм

- ▣ Тоталітаризм (від пізньолатинського *totalis* – весь, цілий, повний) – одна з форм політичного режиму, що характеризується повним (тотальним) контролем держави над всіма сферами життя суспільства і окремо взятої людини: політичного, економічного, соціального і навіть особистого.
- ▣ Поняття тоталітаризм вперше використав у 1923 р. ліберальний політик Джованні Амендолла.

Актуалізація опорних знань

- ▣ Чому на початку ХХ століття виникло таке явище як тоталітаризм?
- ▣ В яких країнах міг виникнути тоталітаризм? Чому?

Поява механізмів
державного
регулювання
економікою

запровадження
загального
виборчого права

Стандартизація
всіх сторін
життя. "Масова
культура".

Передумови виникнення
тоталітаризму

Низька політична
культура
населення

Поява лідерів, які
вміло маніпулюють
масами, прагнуть до
одноосібної влади.

Масові політичні
партії і соціальні
рухи об'єднаних
масовими
ідеологіями.

РІЗНОВИДИ ТОТАЛІТАРИЗМУ

```
graph TD; A[РІЗНОВИДИ ТОТАЛІТАРИЗМУ] --> B[ПРАВИЙ  
( фашизм, націонал-соціалізм )]; A --> C[ЛІВИЙ  
( більшовизм )]; B --> D[ФАШИЗМ  
( Італія )]; B --> E[НАЦИЗМ  
( Німеччина )]; C --> F[БІЛЬШОВИЗМ  
( СРСР )];
```

ПРАВИЙ
(фашизм, націонал-соціалізм)

ЛІВИЙ
(більшовизм)

БІЛЬШОВИЗМ
(СРСР)
ідея світової революції

ФАШИЗМ
(Італія)
відновлення Великого Риму

НАЦИЗМ
(Німеччина)
відновлення Тисячолітнього Рейху

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

ПІВНІЧНЕ
МОРЕ

НОРВЕГІЯ
Христіанія

ШВЕДІЯ
Стокгольм

ФІНЛЯНДІЯ
Гельсінкі
Виборг
Петроград

ЕСТОНІЯ
Таллінн

Російська
СФРР
Москва

ДАНІЯ
Копенгаген

ЛАТВІЯ
Рига

ЛИТВА
Каунас

СРСР
Смоленськ

Амстердам
Гаага
Лондон

НИДЕРЛАНДИ
Брюссель

НІМЕЧЧИНА
Берлін

Польща
Варшава

Білоруська
СРР
Мінськ

Українська
СРР
Київ

Франція
Париж

Бельгія
Брюссель

Чехо-Словаччина
Прага

Силезія
Варшава

Галичина
Львів

Харків

Лозанна
Женева
Ліон

Швейцарія
Берн

Австрія
Відень

Угорщина
Будапешт

Бессарабія
Кишинів

Одеса

Іспанія
Мадрид

Монако
Монако

Італія
Рим

Хорватія
Загреб

Румунія
Бухарест

Одеса

Середземне море

Середземне море

Середземне море

Середземне море

Середземне море

Середземне море

СЕРЕДЗЕМНЕ
МОРЕ

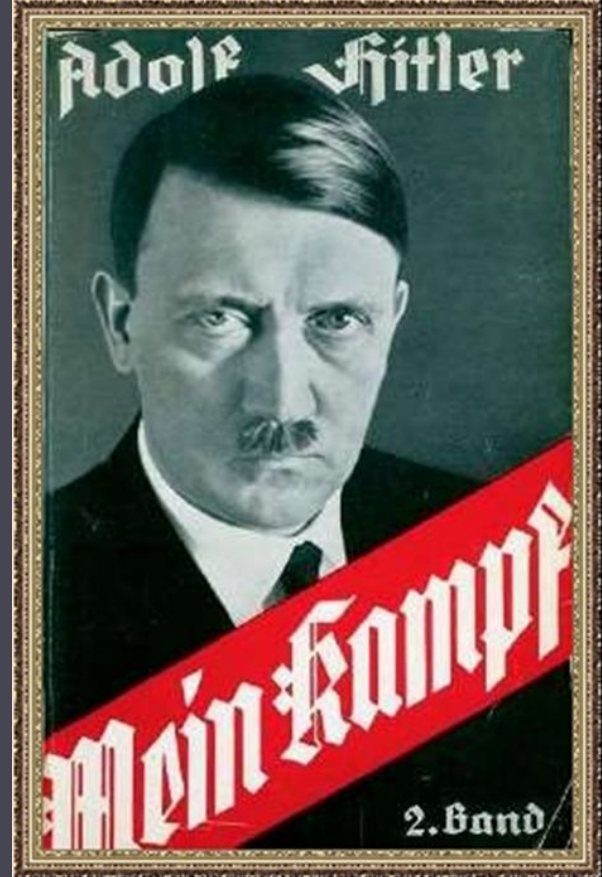
ЧОРНЕ
МОРЕ

ТУРЕЧЧИНА

Б. Муссоліні

Й. Сталін

А. Гітлер

Сучасні дослідники про риси тоталітаризму

1. Ліквідація багатопартійності і демократичних інститутів влади. Встановлення однопартійної системи і культа вождя (Муссоліні, Сталін, Гітлер та ін.).
2. Зрощування партійного і державного апарату. Тобто партійні структури починають виконувати владні повноваження. Підміняючи державні інститути.
3. Створення системи масових громадсько-політичних організацій, які охоплюють всі вікові верстви суспільства (жовтенята, піонери, комсомол, профспілки, комуністична партія – в СРСР). Це забезпечувало правлячому режиму повний контроль над всіма верствами суспільства, їх ідеологічну обробку.
4. Одержавлення економіки. Встановлення повного контролю над виробництвом і розподілом продукції, суспільних благ.
5. Мілітаризація економіки. У СРСР та Німеччині становила до 80%.
6. Агресивний характер зовнішньої політики. Ідеологізація зовнішньої політики. У СРСР – реалізація світової революції, в Німеччині – встановлення у світі „нового порядку” тощо.
7. Створення образу ворога (справжнього чи міфічного). Розгортання масової агітації та пропаганди з метою мобілізації населення для реалізації загарбницьких планів і ліквідації політичних конкурентів в середині країни.
8. Використання дармової примусової праці. Особливо ця система була розвинута в СРСР.
9. Масові репресії, як засіб боротьби з опонентами і як система залякування.
10. Ідеологічна обробка населення. Повний контроль над системою освіти, вихованням, засобами масової інформації тощо.
11. Ігнорування прав людини. Людина – є “гвинтик” великого державного механізму.
12. Прагнення до уніфікації: культури, свідомості, моди тощо.
13. Опора на власні сили (автархія) тощо.

КУЛЬТ ВОЖДЯ

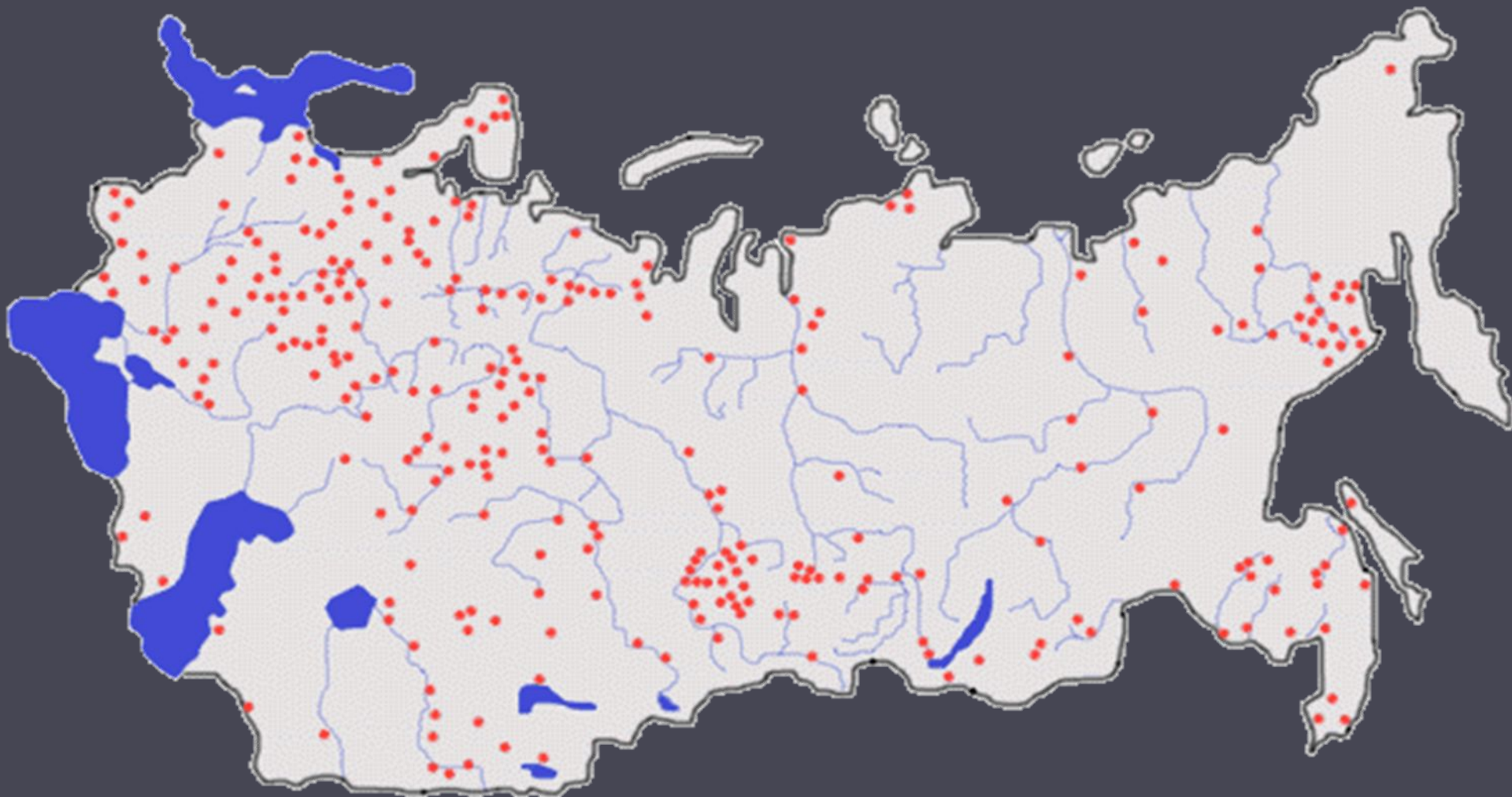

- ▣ *«Сталин-глубже океана, выше Гималаев, ярче солнца. Он учитель-
Военной»*

На основі документів с.130 підручника визначте:

1. В чому проявилось формування культу вождя?

Система ГУЛАГу в СРСР

Швидкий економічний
розвиток країни на
певному етапі

Неефективність
економічної моделі

Відсутність
перспективи
розвитку

НАСЛІДКИ ТОТАЛІТАРИЗМУ

Відставання
у розвитку
країни

Ігнорування прав і
інтересів людини

Масові репресії та
мільйонні жертви

Диктаторські режими Іспанії та Угорщини

Генерал Ф. Франко

Адмірал М. Хорті.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

ПІВНІЧНЕ
МОРЕ

НОРВЕГІЯ

ШВЕДІЯ

ФІНЛЯНДІЯ

ДАНІЯ
Копенгаген

ЕСТОНІЯ
Таллінн

ЛАТВІЯ
Рига

ЛИТВА
Каунас

Російська
СФРР
Москва

Амстердам
Гаага
Лондон

НІДЕРЛАНДИ

Бельгія
Брюссель

НІМЕЧЧИНА
Берлін

Польща
Варшава

Литовська
СРР
Вільнюс

Білоруська
СРР
Мінськ

Париж
Сен-Жермен
Нейї-сюр-Сен
Тріанон
Севр
Версаль

Франція
Люксембург
СААР

Чехо-Словаччина
Прага

Силезія
Відень

Угорщина
Будапешт

Українська СРР
Київ

Харків

Франція
Лозанна
Женева
Ліон

Швейцарія
Берн

Австрія
Відень

Угорщина
Будапешт

Галичина
Львів

Бессарабія
Кишинів

Одеса

Іспанія
o. Корсика

Італія
Мілан
Генуя
Рим

Словенія
Любляна

Хорватія
Загреб

Сербія
Белград

Болгарія
Софія

Туреччина
Стамбул

СЕРЕДЗЕМНЕ

ЧОРНЕ
МОРЕ

Албанія
Тірана

Греція
Афіни

Ізмір

Анкара

Американські політологи К.Фрідріх, З.Бжезинський про «Загальну модель тоталітаризму» (витяг)

- панування «єдиної масової партії, як правило на чолі з єдиним «диктатором»;
- наявність «розробленої ідеології..., заснованої на радикальному запереченні існуючого суспільного устрою у поєднанні з ідеєю завоювання світу для нового соціального порядку»;
- «терористична система на основі фізичного і психічного насилля»;
- «технологічно обумовлена, майже абсолютна монополія контролю над всіма засобами масових комунікацій»;
- «технологічно обумовлена, майже абсолютна монополія використання озброєння»;
- «централізований контроль і управління економікою шляхом бюрократичної координації до того юридично незалежних корпорацій

1. Які риси тоталітарних режимів виділяють американські політологи?
2. Щоб ви додали б до цього списку?

Закріплення

1. Що таке тоталітаризм?
2. Чому тоталітаризм є феноменом ХХ ст.?
3. Стосовно яких країн використовують поняття тоталітаризм?
4. Які риси тоталітарних режимів виділяють сучасні дослідники?
5. В чому основні відмінності між тоталітарними режимами?
6. Яка історична місія тоталітаризму?